

Шуплат О.М.,
к.е.н., старший викладач
кафедри інвестиційної діяльності
ДВНЗ "КНЕУ ім. В. Гетьмана", м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ МОДЕЛЕЙ ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

Організація системи фінансування соціальної сфери у різних країнах світу є специфічною та формується під впливом наявних історичних, ментальних, економічних та політичних умов розвитку держави. В більшості випадків ставлення суспільства та суб'єктів господарювання до інвестицій у соціальну сферу є ідентичним з наявною економічною та соціальною політикою країни.

Ефективність соціально відповідального інвестування передусім пов'язана з досягненням його основної мети – реалізацією можливості поєднання отримання фінансового прибутку й етичних цінностей інвестора [1].

Оскільки соціальні інвестиції не є сталими та не мають класичної форми, актуальним є виділення особливостей моделей фінансування соціальних інвестицій.

Формування особливостей моделей фінансування соціальних інвестицій обумовлено в першу чергу традицією соціального інвестування та досвідом і практикою проведення соціальних проектів залежно від соціоекономічної системи окремої країни.

У світі сформувалися три основні моделі фінансування соціальних інвестицій, це патерналістська, демократична (суміжна) та ліберальна. Проаналізуємо детальніше кожну з них.

Основною особливістю моделі соціального інвестування, що базується на принципах патерналізму є домінування видатків держави на розвиток соціальної інфраструктури та підтримки соціальних проектів, у цьому випадку державний бюджет виступає головним каналом перерозподілу коштів. Окрім того, головною рисою моделі інвестування такого типу є головуюча відповідальність держави перед суспільством, щодо його благополуччя та забезпечення належного рівня та якості життя населення. За таких умов саме держава залишається головним виробником та інвестором соціальних послуг, а інвестиційні активи формуються за рахунок перерозподілу коштів державного бюджету, податків на доходи та наявних соціально-страхових фондів [2].

Представниками країн, що реалізують схожу політику у сфері соціального інвестування в сучасному світі є: Білорусь, Данія, Норвегія, Фінляндія та Швеція. Схожих концепцій раніше дотримувались, країни, що в своїй основі

мали соціалістичні принципи державного та економічного устрою, це: СРСР, Польська народна республіка, Німецька демократична республіка та інші.

Ключовими позитивними та негативними рисами сучасної патерналістської моделі організації соціального інвестування є:

- дотримання принципів корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) у розподілі коштів між різними верствами населення, забезпечення соціальних гарантій, а також розвитку соціальних послуг;

- загальна вільна доступність населення до усіх благ соціального характеру в країні (безкоштовна загальна освіта, в деяких випадках вища та послуг перекваліфікації населення, вільний доступ до медичного страхування незалежно від рівня достатку населення);

- втручання бізнес середовища у сферу соціального інвестування відбувається лише на основі проведення адресних програм допомоги фізичним особам або окремим закладам соціальної інфраструктури;

- більше 80 % видатків на розвиток соціальної інфраструктури складають видатки державного та місцевих бюджетів;

- низький рівень соціальної відповідальності підприємств перед суспільством, що в свою чергу може призвести до недостатнього рівня фінансування окремих соціальних сфер, у разі впровадження в країнах з нестабільною економічною системою та непрозорими системи оподаткування;

- домінування політики утримання [3].

Демократична або суміжна модель соціального інвестування базується на принципах паритетності у здійсненні фінансового забезпечення. Для цієї моделі є характерним є рівноправна участь держави, бізнесу та індивідів у формуванні соціального середовища та здійсненні соціальних послуг.

У даному випадку видатки бюджету, страхові внески працівників та роботодавців на соціальні заходи є рівними, а основним каналами перерозподілу коштів виступає держава та інші приватні соціальні фонди, що знаходяться під контролем держави.

Основними представниками даної моделі є більшість країн Європейського союзу, зокрема Австрія, Бельгія, Німеччина та Франція [4].

Головними особливостями та характерними рисами демократичної моделі є:

- високий рівень економічної, політичної та соціальної свободи в тому числі в організації забезпечення розвитку соціальної сфери в країні;

- активна позиція роботодавців у створенні освітньої політики та інвестуванні у розвиток освітньої сфери, участь у персональних освітніх програмах, а також часткове забезпечення матеріально-технічної бази;

- велика кількість адресних, персоніфікованих соціальних інвестицій, в

т.ч. за рахунок державних коштів;

- часткова безкоштовна освіта (початкова, середня, в деяких випадках вища), медичне обслуговування здійснюється на основі обов'язкового медичного страхування, в більшості за рахунок фізичних осіб або підприємств;

- перерозподіл видатків на розвиток соціальної сфери є пропорційним, між державою, бізнес середовищем та фізичними особами;

- основними сферами, що фінансуються за рахунок коштів державного бюджету, є інфраструктурна підтримка соціальної сфери та забезпечення мінімального обсягу соціальних послуг, усе інше фінансування здійснюється за рахунок цільових податків населення та підприємств;

- недоліком системи є високий рівень податкового навантаження на населення та підприємства, тому в більшості країн діє система прогресивного податку [5].

Ліберальна модель соціального інвестування є характерною для таких країн, як Великобританія та США. Слід зазначити, що в США представлений найбільший сегмент світового ринку соціально відповідальних інвестицій (2,29 трлн дол., або 81,8% світового ринку), а практика соціально відповідального інвестування має досить тривалу історію, пов'язану в основному з релігійними організаціями і сектами [6]. Її ключовою рисою є мінімальне втручання держави у розвиток та функціонування соціальної сфери. Інвестиційну основу соціальної сфери в першу чергу складають приватні збереження та надходження.

Держава у цьому випадку відіграє лише функцію спостережного органу та здійснює підтримку відповідного рівня життя лише найбільш вразливих верств населення у якості надання їм адресної допомоги. В цій моделі держава виконує роль стимулятора, щодо створення та розвитку в суспільстві різноманітних форм та напрямів соціальних інвестицій. Усі інші сфери соціального забезпечення та розвитку соціальної інфраструктури беруть на себе підприємства та приватні агенти [7].

Ліберальна модель є строго персоніфікованою, а активність підприємств носить більш філантропічний підхід. Тому реалізація зазначеної моделі соціального інвестування є можливою лише за умови високого рівня соціальної відповідальності в суспільстві.

Отже, нами визначено специфіку моделей фінансування соціальних інвестицій з урахуванням їх цільового спрямування та напрямків розвитку залежно від функціонального призначення та особливостей реалізації. На нашу думку, доцільність використання досвіду моделей фінансування соціальних інвестицій повинна базуватися на національній практиці соціального інвестування, досвіду реалізації соціальних проектів та якості управління

соціальними інвестиціями з урахуванням обсягів і структури їх фінансування [8].

Література:

1. Веретенникова О. В. Інститут соціального інвестування: сутнісні ознаки та функціональний прояв у світлі поглядів класиків економічної теорії [Електронний ресурс] / О. В. Веретенникова // Вчені записки університету "КРОК". Серія : Економіка. – 2013. – Вип. 33. – С. 11-17.

2. Качала Т. М. Методологічні основи організації управління інтеграційними процесами в регіоні : монографія / Т.М. Качала, В.В. Кондратюк. – Черкаси : Вид-во Чабаненко Ю. А., 2009. – 252 с.

3. Стимулювання корпоративної соціальної відповідальності [Електронний ресурс] / О. Н. Крилов // Інформаційне суспільство . – 2013. – Вип. 18. – С. 50-52.

4. Семчук Ж. В. Методи оцінювання інвестиційних ресурсів і ефективності соціальних проектів промислових підприємств [Електронний ресурс] / Ж. В. Семчук // Економіка та держава. – 2015. - № 1. – С. 36-38.

5. Колот А.М. Корпоративна соціальна відповідальність, соціальна звітність та аудит як сучасні інститути та технології соціального розвитку / А.М.Колот // Україна: аспекти праці. – 2010. – № 3. – С. 3–9.

6. Посібник із КСВ. Базова інформація з корпоративної соціальної відповідальності / Кол. автор.: О. Лазоренко, Р. Колишко та ін. – К. : Видавництво «Енергія», 2012 – 96 с.

7. Надрага В. І. Теоретичні аспекти фінансування соціальних інвестицій [Електронний ресурс] / В. І. Надрага // Фінанси України. – 2014. - № 2. – С. 70-78.

8. Немашкало К. Р. Обґрунтування вибору напрямів інвестування розвитку соціального капіталу [Електронний ресурс] / К. Р. Немашкало // Економіка і регіон. - 2014. - № 6. - С. 137-142.